Evropski parlament
2024-2029

SPREJETA BESEDILA

P10_TA(2026)0123

Izboljševanje povezljivosti, ohranjanje kulturne dediščine in spodbujanje lokalne odličnosti v evropskem turizmu – upravljanje destinacij in rast regionalnega turizma

Resolucija Evropskega parlamenta z dne 28. aprila 2026 o izboljševanju povezljivosti, ohranjanju kulturne dediščine in spodbujanju lokalne odličnosti v evropskem turizmu – upravljanje destinacij in rast regionalnega turizma (2025/2120(INI))

Evropski parlament,

– ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije in zlasti členov 174, 195 in 349,

– ob upoštevanju Uredbe (EU) 2024/1028 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. aprila 2024 o zbiranju in souporabi podatkov v zvezi s storitvami kratkoročnega najema nastanitve ter spremembi Uredbe (EU) 2018/1724[1],

– ob upoštevanju Direktive (EU) 2024/2831 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2024 o izboljšanju delovnih pogojev pri platformnem delu[2],

– ob upoštevanju Direktive (EU) 2019/904 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2019 o zmanjšanju vpliva nekaterih plastičnih proizvodov na okolje[3],

– ob upoštevanju Sklepa (EU) 2023/936 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 2023 o evropskem letu spretnosti[4],

---

1 UL L, 2024/1028, 29.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1028/oj.
2 UL L, 2024/2831, 11.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/2831/oj.
3 UL L 155, 12.6.2019, str. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2019/904/oj.
4 UL L 125, 11.5.2023, str. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2023/936/oj.

– ob upoštevanju Priporočila Komisije (EU) 2025/1021 z dne 22. maja 2025 o prometni revščini: [5]zagotavljanje cenovno ugodne, dostopne in pravične mobilnosti,

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 5. marca 2025 z naslovom „Unija spretnosti“ (COM(2025)0090),

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 26. februarja 2025 z naslovom „Dogovor o čisti industriji: skupni načrt za konkurenčnost in razogljičenje“ (COM(2025)0085),

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 29. januarja 2025 z naslovom „Kompas za konkurenčnost za EU“ (COM(2025)0030),

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 20. julija 2023 z naslovom „Skupnemu evropskemu podatkovnemu prostoru za turizem naproti: spodbujanje izmenjave podatkov in inovacij v celotnem turističnem ekosistemu“ (C(2023)4787),

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 17. maja 2021 o novem pristopu za trajnostno modro gospodarstvo v EU: Preobrazba modrega gospodarstva EU za trajnostno prihodnost (COM(2021)0240),

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 4. marca 2021 z naslovom „Akcijski načrt za evropski steber socialnih pravic“ (COM(2021)0102),

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 1. julija 2020 z naslovom „Program znanj in spretnosti za Evropo za trajnostno konkurenčnost, socialno pravičnost in odpornost“ (COM(2020)0274),

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 27. maja 2020 z naslovom „Čas za Evropo: obnova in priprava za naslednjo generacijo (COM(2020)0456) ter priloženega delovnega dokumenta služb Komisije o prepoznavanju potreb za okrevanje Evrope“ (SWD(2020)0098),

– ob upoštevanju Sporočila Komisije z dne 20. maja 2020 z naslovom „Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 – Vračanje narave v naša življenja“ (COM(2020)0380),

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 13. maja 2020 z naslovom „Turizem in promet v letu 2020 in pozneje“ (COM(2020)0550) ter sprejetja svežnja o turizmu in prometu,

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 11. decembra 2019 z

---

[5] UL L, 2025/1021, 26.5.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2025/1021/oj.

naslovom „Evropski zeleni dogovor“ (COM(2019)0640),

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 22. maja 2018 z naslovom „Nova evropska agenda za kulturo“ (COM(2018)0267),

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 24. oktobra 2017 z naslovom „Trdnejše in prenovljeno strateško partnerstvo z najbolj oddaljenimi regijami EU“ (COM(2017)0623),

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 2. junija 2016 o Evropski agendi za sodelovalno gospodarstvo (COM(2016)0356) in resolucije Evropskega parlamenta z dne 15. junija 2017 o tem[6],

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 20. februarja 2014 z naslovom „Evropska strategija za večjo rast in delovna mesta v obalnem in pomorskem turizmu“ (COM(2014)0086) ter delovnega dokumenta služb Komisije z dne 30. marca 2017 o navtičnem turizmu (SWD(2017)0126),

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 30. junija 2010 z naslovom „Evropa, prva svetovna turistična destinacija – nov okvir evropske turistične politike“ (COM(2010)0352) in resolucije Parlamenta z dne 27. septembra 2011 na to temo[7],

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 30. junija 2021 z naslovom „Dolgoročna vizija za podeželska območja EU – do močnejših, povezanih, odpornih in uspešnih podeželskih območij do leta 2040“ (COM(2021)0345),

– ob upoštevanju poročila Komisije z dne 4. februarja 2022 z naslovom „Pot prehoda v turizmu in njenih poročil o pregledu stanja za leti 2023 in 2024“,

– ob upoštevanju poročila Komisije z dne 21. septembra 2022 z naslovom „*Unbalanced tourism growth at destination level - root causes, impacts, existing solutions and good practices: final report*“ (Neuravnotežena rast turizma na ravni destinacij – temeljni vzroki, vplivi, obstoječe rešitve in dobre prakse: končno poročilo),

– ob upoštevanju poročila Komisije z dne 11. junija 2020 z naslovom „Poročilo o modrem gospodarstvu EU za leto 2020“,

– ob upoštevanju svoje resolucije z dne 7. junija 2022 o otokih EU in kohezijski politiki: sedanje razmere in prihodnji izzivi[8],

– ob upoštevanju svoje resolucije z dne 14. decembra 2022 o izvajanju nove agende za kulturo in strategije EU za mednarodne kulturne

---

6 UL C 331, 18.9.2018, str. 125.
7 UL C 56 E, 26.2.2013, str. 41.
8 UL C 493, 27.12.2022, str. 48.

povezave[9],

– ob upoštevanju svoje resolucije z dne 25. marca 2021 o oblikovanju strategije EU za trajnostni turizem[10],

– ob upoštevanju svoje resolucije z dne 19. junija 2020 o prometu in turizmu v letu 2020 in pozneje[11],

– ob upoštevanju svoje resolucije z dne 24. oktobra 2019 o negativnih posledicah stečaja skupine Thomas Cook za turizem EU[12],

– ob upoštevanju svoje resolucije z dne 14. novembra 2018 o večletnem finančnem okviru 2021–2027 – stališče Parlamenta z namenom doseči dogovor[13],

– ob upoštevanju svoje resolucije z dne 29. oktobra 2015 o novih izzivih in strategijah za spodbujanje turizma v Evropi[14],

– ob upoštevanju svoje resolucije z dne 8. septembra 2015 na poti k celostnemu pristopu do kulturne dediščine za Evropo[15],

– ob upoštevanju svoje resolucije z dne 25. oktobra 2011 o mobilnosti in vključevanju invalidov ter evropski strategiji o invalidnosti 2010–2020[16] in svoje resolucije z dne 18. junija 2020 o evropski strategiji o invalidnosti po letu 2020[17],

– ob upoštevanju sklepov Sveta z dne 1. decembra 2022 o Evropski agendi za turizem 2030,

– ob upoštevanju sklepov Sveta z dne 27. maja 2021 o turizmu v Evropi za naslednje desetletje: trajnosten, odporen, digitalen, globalen in socialen,

– ob upoštevanju osnutka mnenja Evropskega odbora regij z dne 10. decembra 2025 z naslovom „Trajnostni in odporni turizem v Evropski uniji: strategija za uravnoteženo in prilagodljivo upravljanje“[18],

– ob upoštevanju mnenja Evropskega ekonomsko-socialnega odbora z dne 27. februarja 2025 z naslovom „Turizem v EU: trajnostnost kot

---

9 UL C 177, 17.5.2023, str. 78.
10 UL C 494, 8.12.2021, str. 106.
11 UL C 362, 8.9.2021, str. 55.
12 UL C 202, 28.5.2021, str. 73.
13 UL C 363, 28.10.2020, str. 179.
14 UL C 355, 20.10.2017, str. 71.
15 UL C 316, 22.9.2017, str. 88.
16 UL C 131 E, 8.5.2013, str. 9.
17 UL C 362, 8.9.2021, str. 8.
18 UL C, C/2026/761, 24.2.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2026/761/oj

gonilo dolgoročne konkurenčnosti“[19],

– ob upoštevanju Konvencije OZN o pravicah invalidov,

– ob upoštevanju preglednice turizma EU,

– ob upoštevanju statističnega okvira za merjenje trajnostnosti turizma,

– ob upoštevanju evropskega stebra socialnih pravic[20],

– ob upoštevanju izjave iz Palme z dne 31. oktobra 2023 z naslovom „Pot k družbeni trajnostnosti turizma v EU, ki so jo podpisali ministri za turizem držav članic EU“,

– ob upoštevanju Evropske deklaracije o kolesarjenju z dne 3. aprila 2024[21],

– ob upoštevanju poročila OZN o turizmu z dne 18. septembra 2018 z naslovom „*Overtourism?- Understanding and Managing Urban Tourism Growth beyond Perceptions*“ (Prekomerni turizem – Razumevanje in obvladovanje rasti mestnega turizma, ki presega ustaljene poglede),

– ob upoštevanju priročnikov Unesca o virih svetovne dediščine, med drugim iz leta 2002 z naslovom „*Managing Tourism at World Heritage Sites: a Practical Manual for World Heritage Site Managers*“ (Obvladovanje turizma na objektih svetovne dediščine: praktični priročnik za upravljavce objektov svetovne dediščine) ter povezane smernice o obvladovanju vedenja obiskovalcev,

– ob upoštevanju globalnega etičnega kodeksa za turizem[22],

– ob upoštevanju poročila Enrica Lette z dne 17. aprila 2024 z naslovom „*Much more than a market*“ (Veliko več kot trg),

– ob upoštevanju poročila Maria Draghija z dne 9. septembra 2024 z naslovom „*The future of European competitiveness*“ (Prihodnost evropske konkurenčnosti),

– ob upoštevanju študije z dne 15. oktobra 2018, ki jo je naročil Odbor za promet in turizem, z naslovom „*Overtourism: impact and possible*

---

19 UL C, C/2025/2014, 30.4.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2014/oj.

20 UL C 428, 13.12.2017, str. 10.

21 UL C, C/2024/2377, 3.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2377/oj.

22 Svetovna turistična organizacija, Global Code of Ethics for Responsible Tourism - Roadmap for Responsible and Sustainable Tourism Development (Globalni etični kodeks za odgovoren turizem – načrt za odgovoren in trajnostni razvoj turizma), 1. oktober 1999.

policy responses“ (Prekomerni turizem: vpliv in možni odzivi politike),

– ob upoštevanju člena 55 Poslovnika,

– ob upoštevanju poročila Odbora za promet in turizem (A10-0078/2026),

A. ker turizem neposredno pomeni približno 5 % BDP EU in je pomemben socialno-ekonomski sektor v smislu dodane vrednosti, zaposlovanja in regionalne kohezije z močnimi multiplikacijskimi učinki v različnih sektorjih; ker se ob upoštevanju posrednih učinkov in učinkov prelivanja skupni prispevek sektorja poveča na približno 10 % BDP EU; ker turizem v nekaterih državah in regijah zajema še bistveno večji delež zaposlenosti in BDP ter tako pomembno podpira regionalni razvoj in zmanjševanje neenakosti; ker 90 % turističnega sektorja EU sestavljajo mala in srednja podjetja, vključno z družinskimi podjetji, ki so še posebej ranljiva za krize; ker turistična industrija EU zajema približno 2,3 milijona malih in srednjih podjetij ter zaposluje približno 12,3 milijona ljudi; ker Evropa ostaja vodilna v svetu na področju turizma in prva svetovna turistična destinacija prevladujočim gospodarskim in geopolitičnim oviram navkljub[23], pri čemer naj bi sektor po močnem zagonu v začetku leta 2025 prispeval 10,5 % k BDP EU[24];

B. ker gospodarsko vrednost turizma vse bolj ogrožajo socialni, kulturni in okoljski stroški, vključno s pritiski na stanovanjskem trgu, višjimi življenjskimi stroški za prebivalce, razdrobljenostjo življenjskih prostorov, netrajnostno rabo virov in vse večjim pritiskom na osnovno infrastrukturo; ker so desetletja rasti, usmerjene v obseg, skupaj z regulativnimi vrzelmi in vrzelmi v upravljanju spodbujala neuravnotežen turizem; ker ta dinamika kaže, da je potrebno boljše upravljanje ter pametno, trajnostno in lokalno prilagojeno upravljanje povpraševanja; ker turizem sam po sebi ni problem in je za preprečevanje strahu pred turizmom treba sprejeti celostno strategijo, ki bo gospodarsko rast uskladila s socialno dobrobitjo, varstvom okolja, varovanjem kulturne dediščine in dolgoročno teritorialno odpornostjo;

C. ker turistični ekosistem zajema številne panoge, vključno s prometom, potovalnimi agencijami in organizatorji potovanj, podpornimi storitvami, nastanitvenimi in gostinskimi storitvami,

---

23 Evropska komisija za potovanja, European travel maintained momentum in early 2025 despite rising global uncertainty (Evropska potovanja ohranjajo zagon v začetku leta 2025 kljub naraščajoči svetovni negotovosti), 7. maj 2025.

24 Svetovni svet za potovanja in turizem, Travel and Tourism to Create 4.5MN New Jobs across the EU by 2035 (Potovanja in turizem bosta ustvarila 4,5 milijona novih delovnih mest v EU do leta 2035), 9. april 2025.

ustvarjalnimi umetnostmi in razvedrilom ter športnimi in rekreacijskimi dejavnostmi, in je bistveno, da se omogočita njihov skladen razvoj in odpornost;

D. ker naraščajoči stroški najema stanovanj po vsej EU poglabljajo stanovanjsko negotovost in socialno izključenost; ker so razmere še posebej pereče na turistično intenzivnih območjih, kjer je zaradi pomanjkanja cenovno dostopnih stanovanj težje privabljati in zadrževati sezonske in stalne turistične delavce ter ključne delavce v javnem sektorju; ker kratkoročno oddajanje nastanitev vse bolj vpliva na cenovno dostopnost stanovanj, delovanje lokalnih skupnosti, konkurenčnost malih in srednjih podjetij v turističnem ekosistemu in enake konkurenčne pogoje na enotnem trgu; ker je treba rešitve v zvezi s kratkoročnim najemom prilagoditi posameznim razmeram, ukrepe pa sprejeti predvsem na lokalni ravni;

E. ker je koncept trajnostnega turizma osrednjega pomena za spodbujanje konkurenčnosti sektorja, varovanje evropske kulturne in naravne dediščine, vključno z geografskimi označbami, ter uravnoteženje potreb obiskovalcev in lokalnih skupnosti; ker trajnostnost temelji na treh medsebojno odvisnih stebrih, in sicer gospodarskem, socialnem in okoljskem, od katerih nobenega ni mogoče dojemati ločeno;

F. ker družbena trajnostnost v turizmu zajema pravično porazdelitev gospodarskih koristi, vključno z diverzifikacijo in zmanjšanjem sezonskosti turističnih tokov, spoštovanjem pravic, potreb in dobrobiti prebivalcev, ohranjanjem kulturne dediščine in družbene povezanosti ter zagotavljanjem kakovostnih delovnih mest s poštenimi delovnimi pogoji; ker sezonskost turizma še naprej prispeva h gospodarski nestabilnosti, pomanjkanju delovne sile in pritisku na lokalne skupnosti; ker bi moral razvoj družbeno trajnostnega turizma krepiti lokalne skupnosti, namesto da povzroča čezmeren pritisk nanje;

G. ker je EU v celoti zavezana Agendi OZN za trajnostni razvoj do leta 2030 in njenim 17 ciljem trajnostnega razvoja, ki jih je septembra 2015 sprejela OZN; ker Eurostat spremlja napredek EU pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja na podlagi niza 102 kazalnikov; ker lahko turizem neposredno prispeva k doseganju več ciljev trajnostnega razvoja;

H. ker podnebne spremembe vse bolj vplivajo na turizem, zato je pomembno, da se turistične dejavnosti, načrti, proizvodi in objekti temu primerno prilagajajo; ker sta trajnostnost in odpornost turističnega sektorja na nacionalni, regionalni in lokalni ravni še vedno neenakomerni, sprejetje trajnostnih praks s strani držav članic, lokalnih akterjev in deležnikov iz zasebnega sektorja pa še naprej temelji na predvsem prostovoljni vključenosti;

I. ker ima turizem pomembno vlogo pri oblikovanju teritorialne dinamike v številnih regijah EU; ker so se zaradi regionalnih pristopov k organizaciji in razvoju te dejavnosti ustvarile različne konfiguracije, ki vplivajo na njihovo rast in blaginjo; ker imajo oddaljene, najbolj oddaljene, podeželske, obrobne, redko poseljene in otoške regije ter nekatera obalna območja edinstvene in raznolike značilnosti, vključno z okoljsko ranljivostjo, geografsko izolacijo, nepovezanostjo in odvisnostjo od zunanjih virov, zato so potrebni politični pristopi, prilagojeni njihovim posebnim okoliščinam;

J. ker je prometna povezljivost bistvena za potovanja in turizem, saj ljudi povezuje s kraji, kulturami in izkušnjami; vendar so sedanji potovalni in turistični vzorci velik izziv, saj 80 % potnikov obišče le 10 % svetovnih destinacij[25]; ker bi lahko spodbujanje podeželskega turizma in turizma v celinskih vodah s prilagojenimi strategijami ublažilo prevelik pritisk na preobremenjene obalne destinacije v več državah članicah; ker so številne obrobne, podeželske, oddaljene. najbolj oddaljene in otoške regije še vedno premalo obiskane zaradi geografske izoliranosti, omejene infrastrukture, okrnjenih prometnih storitev v obdobjih zunaj konic ter visokih stroškov in časa, ki je potreben za njihov obisk; ker stalne geografske omejitve in omejitve glede povezljivosti najbolj oddaljenih regij EU povzročajo strukturno odvisnost od zračnega in pomorskega prometa ter izpostavljenost tržni koncentraciji, vse to pa neposredno vpliva na razvoj trajnostnega turizma; ker je učinkovita logistika tovornega prometa ključni dejavnik, ki omogoča turistične storitve na obrobnih destinacijah;

K. ker promet prispeva največji delež ogljičnega odtisa turističnega sektorja; ker trajnostnega turizma ni mogoče udejaniti brez trajnostne mobilnosti, vključno z diverzifikacijo večmodalnosti, pri čemer je treba ustrezno upoštevati fizične in geografske omejitve Evrope, ki vplivajo na razpoložljivost in izbiro ustreznih in trajnostnih možnosti prevoza; ker nedavne raziskave kažejo, da je 82 % Evropejcev odprtih za okolju prijaznejše odločitve glede potovanj[26], čeprav železnice predstavljajo le približno 10 % današnjih potovanj, daleč za cestnim (64 %) in letalskim prevozom (17 %); ker lahko trajekti zagotavljajo ključne prometne storitve v javnem interesu ter cenovno dostopno in celoletno povezljivost, zlasti na otokih in na oddaljenih območjih;

L. ker rast specializiranega turizma (gastronomskega, vinskega,

---

25 Greenwood G., *How connectivity is shaping the future of global tourism* (Kako povezljivost oblikuje prihodnost svetovnega turizma), World Travel Market Global Hub, 14. januar 2025, https://hub.wtm.com/blog/connectivity-shaping-future-global-tourism/.

26 Evropska komisija: generalni direktorat za komuniciranje, Flash Eurobarometer 499:*Attitudes of Europeans towards tourism* (Odnos Evropejcev do turizma), 6. december 2021.

pivskega, navtičnega, kulturnega, verskega, na področju dediščine, medicinskega, velneškega, športnega, kolesarskega, potapljaškega, kmetijskega, srebrnega, ekološkega, regenerativnega itd.) ustvarja nove priložnosti za obrobne, podeželske in najbolj oddaljene regije, da s krajevnimi in tematskimi razvojnimi strategijami predstavijo svoje edinstvene krajine, vodne pokrajine in dediščino; ker je za rast specializiranega turizma potrebna podpora z naložbami v potrebno infrastrukturo; ker lahko ti nastajajoči turistični trendi okrepijo trajnostnost sektorja s podaljšanjem potovanj zunaj konic, razpršitvijo tokov obiskovalcev in izboljšanjem varstva naravne in kulturne dediščine ter ustvarjanjem dodatnega dohodka v oddaljenih, redko poseljenih in otoških regijah;

M. ker približno 25 % Evropejcev živi z invalidnostjo ali omejeno mobilnostjo; ker naj bi se po podatkih Eurostata delež prebivalstva EU, starega 60 let in več, ki sedaj znaša 21 %, do leta 2030 povečal na 30 %; ker je sprejetje namenskih ukrepov z naložbami v dostopne in starejšim prijazne turistične storitve velika priložnost za povečanje konkurenčnosti, izboljšanje kakovosti in podporo celoletnemu povpraševanju;

N. ker je cilj pametnega turizma izboljšati upravljanje destinacij, povečati zadovoljstvo obiskovalcev in prinesti trajno vrednost lokalnim skupnostim[27]; ker pametni turizem temelji na razpoložljivosti, analizi in učinkoviti uporabi podatkov; ker podatkovni ekosistem ostaja EU nepovezan; ker je cilj pobude za evropski podatkovni prostor za turizem, da bi odpravili to nepovezanost in posledično koncentracijo na trgu z vzpostavitvijo varne, medsebojno povezane platforme za izmenjavo podatkov, da bi podprli trajnostnost in odpornost sektorja v skladu s potjo prehoda v turizmu;

O. ker EU kljub portalu za znanje Preglednica turizma EU in turistični platformi EU še vedno nima učinkovitega in dovolj ambicioznega usklajenega okvira za ocenjevanje vplivov turizma, vključno z ogljičnimi odtisi, ter za celovito trajnostnost in odpornost turizma v državah članicah;

P. ker kazalniki uspešnosti, ki temeljijo na BDP, in skupni kazalniki uspešnosti ne zajemajo v celoti dejanskih socialnih, teritorialnih in okoljskih učinkov turizma; ker bi bilo treba turizem ocenjevati ne le po rasti obsega, temveč tudi s kazalniki trajnostnosti, kot so socialna kohezija, dolgoročna ozemeljska trajnost in okoljska celovitost, pri čimer bi pri določanju omejitev destinacij in zgornje meje števila obiskovalcev ter pri načrtovanju infrastrukture upoštevali obremenitveno zmogljivost območja in zaščito biotske raznovrstnosti,

---

27 EU guide on data for tourism destinations.Smart Tourism Destinations (Vodnik EU po podatkih o turističnih destinacijah, pametne turistične destinacije), julij 2022.

pri uspehu pa bi se preusmerili v razvojne modele, ki temeljijo na vrednotah;

Q. ker omejena izmenjava podatkov in nepovezano delovanje v ključnih prometnih sektorjih ovirata multimodalne zmogljivosti in nemotena multimodalna potovanja po EU[28], pri čemer je možnost rezervacije takih potovanj še vedno velika ovira;

R. ker je turistični sektor delovno intenziven in ustvarja približno 5 % vseh delovnih mest v EU, vendar se spoprijema z velikimi izzivi, vključno z 21-odstotno stopnjo zaposlitev za določen čas; ker je ta sektor pomemben vir ustvarjanja delovnih mest, zlasti za mlade, ženske in delavce migrante, ki se težje vključijo na trg dela; ker je turizem odvisen od usposobljene in predane delovne sile, ki nudi kakovostne storitve in omogoča pristne izkušnje obiskovalcev; ker lahko izboljšanje kakovosti delovnih mest s pravičnim plačilom, stabilno zaposlitvijo in boljšimi delovnimi pogoji izboljša zaposlovanje in ohranjanje delovnih mest ter podpre prehod sektorja na trajnosten razvoj z visoko dodano vrednostjo, hkrati pa obravnava pomanjkanje delovne sile in socialno trajnostnost;

S. ker so regionalna gospodarstva zaradi odvisnosti od turizma bolj izpostavljena šokom povpraševanja in nestanovitnost delovne sile, zato sta gospodarska diverzifikacija in reindustralizacija ključni za stabilnost in dolgoročni razvoj; ker zaradi prevelikega zanašanja na sezonski turizem obstaja tveganje, da se bodo regije ujele v razvojni model, ki bo omejeval rast produktivnosti, inovacije in nastanek sektorjev z višjo dodano vrednostjo;

T. ker ima kar 92 % malih in srednjih podjetij v turizmu težave pri zaposlovanju usposobljenega osebja[29]; ker je zaradi pomanjkanja spretnosti v tem sektorju, kar je izziv, ki se je pojavil pred koronavirusno pandemijo in je kljub visokim stopnjam brezposelnosti v EU še vedno pereč, potrebno hitro spodbuditi preusposabljanje in izpopolnjevanje, da bi v turizmu pridobili v prihodnost usmerjene spretnosti ter zelene, digitalne, vodstvene, socialne in kulturne kompetence, ki krepijo odpornost v turizmu[30], ki so ključne za njegovo konkurenčnost[31]; ker so potrebni ciljno usmerjeni ukrepi,

---

28 Evropska potrošniška organizacija, Mind the gap – Making the multimodal journey the easy journey (Pazite, vrzel – kako multimodalno potovanje narediti enostavno), 22. marec 2023.

29 Evropska komisija: generalni direktorat za mobilnost in promet, Jobs and skills in tourism (Delovna mesta in spretnosti v turizmu).

30 HOTREC Hospitality Europe, Labour shortages in the hospitality sector:forward-thinking and practices sharing (Pomanjkanje delovne sile v gostinskem sektorju: v prihodnost usmerjeno razmišljanje in izmenjava praks), september 2022.

31 Silva, S. in drugi, The Value of Skills for a Sustainable Tourism and Hospitality Industry (Vrednost spretnosti za trajnostni turizem in gostinski sektor), Tourism Hospitality, št. 6(1), 23. januar 2025.

vključno s trajnimi javnimi in zasebnimi naložbami, skupaj z instrumenti financiranja EU, ki so dostopni malim in srednjim podjetjem, da bi izboljšali spretnosti ter zagotovili, da bo turistična industrija ostala privlačen in konkurenčen delodajalec;

U. ker ženske tvorijo več kot polovico delovne sile v turizmu v EU, vendar so še vedno bistveno premalo zastopane na vodstvenih položajih in položajih odločanja. prekomerno pa v slabše plačanih, neformalnih ali prekarnih zaposlitvah, pogosto brez ustrezne varnosti zaposlitve in socialne zaščite; ker te neenakosti ovirajo ekonomsko opolnomočenje žensk in zmanjšujejo konkurenčnost turističnega sektorja, kar poudarja, da je treba v prihodnjo strategijo EU za trajnostni turizem vključiti močno razsežnost enakosti med spoloma;

V. ker so tudi v digitalni dobi temelj za uspeh turizma človeške povezav; ker so mehke veščine bistvene za vključujoč turizem, vendar so še vedno podcenjene, se jih premalo uči in so preslabo plačane, ker to neposredno vpliva na kakovost izkušnje obiskovalcev in blaginjo lokalnih skupnosti;

W. ker so kultura, dediščina in identiteta stebri trajnostnega in odgovornega turističnega proizvoda EU, prostovoljci in lokalne skupnosti pa igrajo bistveno vlogo pri ohranjanju in promociji žive dediščine vsake države članice, vključno s trajnostnimi kulturnimi tradicijami in lokalnimi jeziki; ker lahko varstvo, ohranjanje in promocija kulturne dediščine spodbujajo medkulturne odnose, spravo in kulturno sobivanje; ker je treba za varovanje kulturne dediščine proaktivno upravljati tokove obiskovalcev, zaščititi ranljive lokacije ter vključevati lokalne skupnosti v postopke odločanja;

X. ker lahko digitalne inovacije, tudi interaktivna orodja za evidentiranje, potopitvene tehnologije, razširjena resničnost, digitalne platforme, ki temeljijo na skupnostih, in „figitalne“ izkušnje izboljšajo dostop do lokalne dediščine, podpirajo mala in srednja podjetja ter obiskovalcem omogočajo, da bolj poglobljeno spoznajo avtentične kulturne ekosisteme, kot so pivovarske tradicije in lokalne obrti;

Y. ker podeželski turizem ter pobude „od vil do vilic“ in „od polja do mize“ ustvarjajo pristne vrednostne verige namesto zgolj dobavnih verig, obiskovalcem nudijo edinstveno izkušnjo pristnosti, obenem pa krepijo podeželska gospodarstva, podpirajo lokalne pridelovalce in spodbujajo okoljsko upravljanje; ker so take pobude vse bolj prepoznane kot temelj kakovostnega in trajnostnega razvoja turizma po vsej EU;

Z. ker je evropska industrija razstav in poslovnih dogodkov, ki je priznana kot vodilna v svetu, ključni segment turistične industrije in pomembno gonilo gospodarstva, saj podpira delovna mesta, regionalni razvoj, naložbe v infrastrukturo in medsektorsko rast;

AA. ker se znak EU za okolje, ki je eden od več standardov trajnostnosti, zdaj v turizmu uporablja le za nastanitvene obrate in ne za celotno vrednostno verigo v turističnih destinacijah, in ker je njegov splošni vpliv na trg še vedno omejen, čeprav ga turistične nastanitve vse bolj sprejemajo; ker mora biti certificiranje povezano z izvršljivimi obveznostmi, preglednostjo v dobavnih verigah in spremljanjem okoljskih vplivov, da se prepreči zeleno zavajanje;

AB. ker kljub sprejetju direktive o plastičnih proizvodih[32] za enkratno uporabo pomemben delež plastičnih odpadkov iz turističnega in gostinskega sektorja še vedno ne spada v njeno področje uporabe;

AC. ker bi morala turistična industrija EU s povečanjem učinkovite rabe virov pri ravnanju z odpadki na področjih, kot so voda, hrana, mobilnost in energija, preiti na model krožnega gospodarstva; ker je za ta prehod treba uvesti odgovorne prakse proizvodnje in porabe, vključno z uporabo lokalnih izdelkov v gostinskem sektorju, zmanjšati tokove odpadkov ter poskrbeti za ponovno uporabo virov in varovanje lokalnih ekosistemov; ker so orodja za načrtovanje, spremljanje in upravljanje, ki temeljijo na podatkih, ključna za podporo temu prehodu ter za izboljšanje dolgoročne trajnostnosti in odpornosti turističnih destinacij;

AD. ker priznanje, da je turizem eden od 14 strateških industrijskih ekosistemov[33] v Evropi kaže, da je treba preseči predpostavke, da je kot tak odporen[34] in oblikovati celostno evropsko strategijo, ki bo temeljila na trdnem usklajevanju politik, odražala medsektorsko naravo sektorja ter ciljno usmerjeno in učinkovito financiranje;

AE. ker je Komisija napovedala prihodnjo objavo prve strategije EU za trajnostni turizem, kar je pomembna priložnost, da se za ta sektor vzpostavi usklajen in v prihodnost usmerjen trajnostni okvir; ker bi moral biti cilj te pobude poskrbeti, da bo prihodnja rast usklajena s širšimi podnebnimi in socialnimi cilji EU, hkrati pa ne bi smela ustvarjati nesorazmernih upravnih ali finančnih bremen za mala in srednja podjetja; ker je močna evropska turistična blagovna znamka strateška prednost, ki lahko okrepi konkurenčno prednost Evrope z vključevanjem trajnostnih, visokokakovostnih in z doživetji bogatih ponudb, obenem pa podpira razpršitev turističnih tokov in

---

32 Direktiva (EU) 2019/904 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2019 o zmanjšanju vpliva nekaterih plastičnih proizvodov na okolje (UL L 155, 12.6.2019, str. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2019/904/oj).

33 Sporočilo Komisije z dne 5. maja 2021 z naslovom „Posodobitev nove industrijske strategije iz leta 2020: močnejši enotni trg za okrevanje Evrope“ (COM(2021)0350).

34 Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj, Building strong and resilient tourism destinations (Oblikovanje močnih in odpornih turističnih destinacij), OECD Tourism Papers, 2025/03, OECD Publishing, Pariz, 2025, str. 6–8.

upravljanje sezonskosti;

AF. ker je treba ponovno potrditi, da je turizem pomemben in strateški gospodarski sektor, ki spodbuja evropsko identiteto, in ker ga ne bi smeli obravnavati kot obrobni del gospodarstva; ponovno poudarja, da je zaradi medsektorske narave turističnega sektorja potrebno trdno politično in upravno usklajevanje; ker bi lahko namenski generalni direktorat za trajnostni turizem z ustrezno kadrovsko in finančno podporo zagotavljal vzpostavitev celostnega institucionalnega pristopa, izboljšanje upravljanja obstoječih programov financiranja ter odpravo sedanje razdrobljenosti evropske ureditve upravljanja v tem sektorju;

AG. ker ima lahko ciljno usmerjeno financiranje EU, vključno s pilotnimi projekti, pripravljalnimi ukrepi in podporo v okviru programov, kot so programi Enotni trg, Ustvarjalna Evropa, Interreg, Digitalna Evropa in Obzorje Evropa, odločilno vlogo pri omogočanju lokalnim organom, malim in srednjim podjetjem ter kulturnim akterjem, da preizkušajo inovativne modele kulturnega turizma, razvijajo digitalna orodja, krepijo tematske mreže ter uspešne pobude razširijo po regijah; ker Parlament dosledno poziva k vključitvi namenske proračunske vrstice za turizem v splošni proračun EU; ker bodo prihodnja pogajanja o naslednjem finančnem okviru za obdobje 2028–2034 časovno primerna priložnost za zagotovitev namenskega dolgoročnega stabilnega financiranja turizma; ker bodo imeli novi zakonodajni predlogi za večletni finančni okvir za obdobje 2028–2034, odločilno vlogo pri podpori čistemu prehodu, digitalni preobrazbi, spretnostim, trajnostnosti in splošni konkurenčnosti turističnega ekosistema v vseh regijah EU;

Od osamitve do priložnosti: izboljšana povezljivost kot katalizator rasti trajnostnega regionalnega turizma

1. potrjuje, da je povezljivost osnovni pogoj za svobodo gibanja, zapisano v Pogodbah; poudarja, da je močna povezljivost bistvena za uravnoteženje turizma in razširitev njegovih koristi na manj pokrita območja, zmanjšanje pritiska na preobremenjene turistične točke in podporo oživitvi lokalnih gospodarstev; poziva Komisijo in države članice, naj dostopno, cenovno sprejemljivo in zanesljivo povezljivost priznajo kot bistveno storitev, na kateri temelji svoboda gibanja, saj svoboda gibanja ni mogoča brez sredstev, ki bi omogočala gibanje; se zavzema za določitev jasnih, merljivih referenčnih vrednosti, ki se redno posodabljajo, za oceno dostopnosti, cenovne dostopnosti in kakovosti trajnostnih možnosti potovanja, vključno z napredkom pri doseganju vključujoče mobilnosti brez ovir za invalide in osebe z omejeno mobilnostjo ter za oddaljene, najbolj oddaljene, podeželske, obrobne, redko poseljene in otoške regije, s posebnim poudarkom na majhnih otokih; poudarja, da so take referenčne vrednosti ključne, da se povezljivost zagotavlja skozi vse leto, da se podpirajo lokalne skupnosti ter mala in srednja podjetja ter da se varuje dolgoročna

odpornost regij, odvisnih od turizma; poleg tega poudarja pomen referenčnih vrednosti pri podpiranju Komisije in držav članic pri dajanju prednosti infrastrukturnim naložbam, povezanim s turizmom, ki so namenjene krepitvi teritorialne kohezije, porazdelitvi turističnih tokov in zmanjšanju pritiska na prenatrpanih žariščnih točkah;

2. opozarja, da je vpliv glavnih prevoznikov in digitalnih platform pri usmerjanju tržnih trendov, ki vplivajo na odločitve potrošnikov, in izpostavljanju destinacij in podjetij v gostinskem sektorju znatnim strukturnim tveganjem nesorazmerno velik; poziva Komisijo, naj izvede študijo, v kateri bo preučila odvisnost turizma od prevladujočih akterjev z močno tržno močjo v prometnem in turističnem sektorju, vključno z gostinstvom, ter ocenila grožnje za povezljivost, pravično oblikovanje cen, poštene pogoje za vse poslovne uporabnike, delovne pogoje, neprekinjenost storitev in dolgoročno odpornost destinacij, pri tem pa naj posebno pozornost nameni strukturnim tveganjem v podeželskih, oddaljenih in otoških regijah; nadalje poziva Komisijo, naj v okviru študije oceni ukrepe za obravnavo koncentracije trga in nerazumne prilagoditve cen, okrepi preglednost, pošteno konkurenco in varstvo potrošnikov ter poveča konkurenčnost malih in srednjih podjetij ter lokalnih operaterjev, po potrebi tudi z ustreznimi pravnimi, regulativnimi in finančnimi ukrepi;

3. meni, da so učinkovite prometne povezave temelj trajnostnega, konkurenčnega in odpornega turističnega sektorja EU, saj zmanjšujejo pritisk na najbolj obiskane destinacije, ki delujejo s svojimi zmogljivostmi ali zunaj njih, hkrati pa odpirajo dostop in preusmerjajo tokove obiskovalcev na manj znane, nastajajoče destinacije ter pravičneje porazdelijo gospodarske koristi; poziva k izboljšanju povezljivosti in dostopnosti, zlasti v oddaljenih in manj pokritih regijah EU, vključno z otoki, da bi spodbudili vključujočo rast s trajnostnimi potovanji, zmanjšanje sezonskosti turističnih tokov in podprli regionalni razvoj;

4. hkrati ugotavlja, da se številne nove destinacije – od najbolj oddaljenih območij do podeželskih središč, gorskih skupnosti in otoških regij – spoprijemajo z edinstvenimi izzivi na področju povezljivosti, in poudarja, da je treba v strategiji EU za trajnostni turizem opredeliti prilagojene podporne mehanizme, ki bodo odražali njihove posebne profile in ranljivosti, zlasti za izboljšanje zračnih, morskih in kopenskih povezav, ki ohranjajo njihovo povezljivost; vztraja, da morajo vsako širitev povezljivosti spremljati kakovostna infrastruktura in zanesljive storitve, ki bodo destinacijam omogočile upravljanje novih ali raznolikih turističnih tokov, ne da bi pri tem ogrozile dostopnost ali cenovno dostopnost za prebivalce, zlasti v ranljivih regijah, kot so navedene zgoraj;

5. poziva k preučitvi možnosti za obsežnejšo uvedbo obveznosti javnih storitev, vključno z multimodalnimi konfiguracijami in čezmejnimi

nočnimi vlaki, ki bi služile prebivalcem in obiskovalcem, zlasti na oddaljenih, najbolj oddaljenih, obalnih in otoških regijah, pri čemer je treba poudariti njihovo vlogo pri krepitvi teritorialne kohezije;

6. opozarja na osrednjo vlogo dokončanih jedrnih, razširjenih jedrnih in celovitih vseevropskih prometnih omrežij (TEN-T), dopolnjenih z različnimi možnostmi trajnostnih prevoznih storitev, pri doseganju bolj uravnotežene teritorialne porazdelitve turizma v EU, vključno s spodbujanjem povpraševanja zunaj sezone; poudarja, da je bila prednostna obravnava čezmejnih projektov v okviru Instrumenta za povezovanje Evrope ključna za doseganje napredka na področju TEN-T, in poziva k trdnemu proračunu instrumenta v naslednjem večletnem finančnem okviru, da bi podprli trajnosten, dostopen in medsebojno povezan evropski prometni sistem, ki je enako bistven za turizem v vseh regijah EU;

7. pozdravlja priložnosti, predstavljene v zakonodajnih predlogih za naslednji večletni finančni okvir (2028–2034), da bi povečali podporo EU trajnostnemu, konkurenčnemu in odpornemu turizmu; opozarja zlasti na določbe predlagane uredbe o načrtih za nacionalna in regionalna partnerstva[35], ki priznavajo trajnostne turistične storitve kot poseben cilj in odpirajo možnosti za naložbe v digitalno preobrazbo, pristope krožnega gospodarstva, trajnostno mobilnost, izpopolnjevanje znanj in spretnosti ter delovne sile, diverzifikacijo turizma, prilagajanje podnebnim spremembam in upravljanje destinacij; priznava, da predlagana uredba o ustanovitvi evropskega sklada za konkurenčnost[36] ustvarja možnosti za podporo trajnostnemu turizmu s čistim prehodom, razogljičenjem industrije in ukrepi za konkurenčnost malih in srednjih podjetij; vendar ugotavlja, da v novi predlog večletnega finančnega okvira ponovno nista vključena program EU in samostojna proračunska vrstica za trajnostni turizem, in ugotavlja, da še vedno ni jasna razpoložljivost sredstev EU za razvoj sekundarnih in kapilarnih prometnih omrežij, ki so potrebna za podporo trajnostnemu razvoju turističnega sektorja, diverzifikacijo turističnih tokov in podporo dostopnosti oddaljenih, obrobnih, najbolj oddaljenih in otoških regij; vztraja, da v naslednjem večletnem finančnem okviru ne bi smeli marginalizirati znatnega števila regij niti zmanjšati financiranja projektov, vključenih v svetovno omrežje, da bi preprečili teritorialne razlike ter ohranili socialno in teritorialno kohezijo EU; je zaskrbljen, ker se najbolj oddaljene regije spoprijemajo z zmanjšanim sofinanciranjem kljub njihovi izjemni oddaljenosti od celine in s tem povezani potrebi po varni povezljivosti in trajnostnih naložbah; poleg tega ponovno

---

35 Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi Evropskega sklada za ekonomsko, socialno in teritorialno kohezijo, kmetijstvo in podeželje, ribištvo in pomorstvo ter blaginjo in varnost za obdobje 2028–2034 ter spremembi Uredbe (EU) 2023/955 in Uredbe (EU, Euratom) 2024/2509, 16. julij 2025 (COM(2025)0565).

36 COM(2025)0555).

poudarja, da so otoki in najbolj oddaljene regije EU, ki se spoprijemajo z večjim konkurenčnim pritiskom regij zunaj EU, bistveni za regionalno turistično gospodarstvo EU ter bi morali prejeti dovolj sredstev iz instrumenta za povezovanje Evrope in drugih sredstev, da bi izboljšali infrastrukturo za povezljivost, privabili obiskovalce in poskrbeli, da bo njihova rast vse bolj trajnostna in bodo ostali konkurenčni;

8. ponovno poudarja, da bi namensko financiranje EU za trajnostni turizem lahko prineslo znatne donose, zlasti z večjo odpornostjo sektorja ter podporo njegovemu zelenemu in digitalnemu prehodu v skladu s prednostnimi nalogami politike EU, hkrati pa bi spodbujalo trajnostno, uravnoteženo in vključujočo rast, pa tudi dolgoročno konkurenčnost na vseh evropskih destinacijah, vključno z večjo teritorialno in socialno kohezijo v obrobnih, najbolj oddaljenih in otoških regijah; poudarja, da je določitev take proračunske vrstice bistvena za učinkovito izvajanje prihodnje strategije EU za trajnostni turizem; hkrati poziva k posodobitvi in reviziji vodnika o financiranju EU za turizem glede na naslednji večletni finančni okvir;

9. poziva, naj se v strategiji EU za trajnostni turizem skupaj z naslednjim večletnim finančnim okvirom prednostno obravnavajo in opredelijo jasni mehanizmi financiranja za podporo prehodu na trajnostne turistične modele v regijah, na katere vplivajo sezonskost, podnebne spremembe, demografski pritisk, stalen ali intenziven pritisk obiskovalcev, manjša privlačnost, visoka sektorska specializacija in degradacija premoženja, ter v malih in srednjih ter nastajajočih destinacijah z velikim potencialom za gostovanje; poudarja, da bi bilo treba s temi sredstvi podpreti pilotne projekte, gradnjo zmogljivosti in strukturno preobrazbo, pri tem pa prednost nameniti trajnostni infrastrukturi, čisti povezljivosti, teritorialni diverzifikaciji ter programom usposabljanja, ki krepijo lokalne talente in delavcem pomagajo pri pridobivanju novih spretnosti in prilagajanju potrebam trga;

10. Komisijo in države članice poziva, naj storijo vse za vključitev trajnostne turistične mobilnosti v prometno politiko EU z naložbami v povezave na zadnjem delu poti, vključno z javnim prometom in aktivno mobilnostjo, ter v trajnostne in cenovno sprejemljive rešitve za urbano mobilnost, kar bo koristilo obiskovalcem in prebivalcem; poziva Komisijo, naj zagotovi ciljno usmerjeno podporo za uporabo nizko- in brezemisijskih vozil v turizmu, na primer s spodbudami za zakup e-vozil in polnilno infrastrukturo zanje, zlasti v otoških, podeželskih, gorskih in najbolj oddaljenih regijah, da bi spodbudili trajnostno mobilnost in zmanjšali okoljski odtis obiskovalcev; poziva Komisijo, naj bolj promovira obstoječo turistično platformo EU ter olajša izmenjavo uspešnih modelov upravljanja obiskovalcev in dobre prakse med destinacijami;

11. opozarja, da je hitrost tega prehoda odvisna od ustrezne polnilne

infrastrukture na ravni destinacije, vključno z rešitvami za hitro polnjenje, ki lahko zadostijo poslovnim in operativnim potrebam ter potrebam potniškega prometa, pri čemer poudarja, da je usmerjena finančna podpora EU, ki temelji na jasnih referenčnih vrednostih, bistvenega pomena za povečanje brezemisijskih virov energije v turističnem ekosistemu in za to, da razogljičenje mobilnosti podpira podnebne cilje in trajnostno upravljanje destinacij; poudarja, da je treba vzpostaviti tudi ustrezno logistično infrastrukturo in intermodalne povezave za podporo dobavnim verigam v turizmu ter lokalnim gospodarskim ekosistemom;

12. poziva k večji finančni podpori EU za izboljšanje storitev javnega prometa, da bi lahko bile bolj multimodalne, bolj dostopne, zanesljive in prilagodljive ter bi bile bolje prilagojene teritorialnim razmeram, zlasti na otoških in oddaljenih območjih; poudarja, da bi morale te storitve prebivalcem omogočati ustrezen dostop, hkrati pa tudi izboljševati povezanost skupnosti, socialno vključenost in dostopnost turističnih destinacij; predlaga, naj Komisija, če se izkaže, da obstoječi ukrepi ne zadoščajo za odpravo trajnih strukturnih pomanjkljivosti, predlaga druga orodja za izravnavo strukturnih pomanjkljivosti, s katerimi se spoprijemajo državljani in podjetja v obrobnih, otoških in najbolj oddaljenih regijah, ter za pravičen dostop in zaščito dolgoročne sposobnosti preživetja in kohezije teh regij;

13. priznava, da je kolesarski turizem evropski strateški sektor, kar kaže tudi Evropska deklaracija o kolesarjenju, EU pa je v tem sektorju vodilna v svetu; poudarja, kako pomembne so pobude, kot je evropska mreža kolesarskih poti na dolge razdalje EuroVelo, pri razvoju turizma s poudarkom na potovanju; poziva k spodbudam in naložbam za okrepitev teh pobud, s čimer bi še povečali njihove precejšnje gospodarske koristi v regijah, vključno s podeželskimi, obrobnimi in čezmejnimi območji; poudarja, da take pobude spodbujajo možnosti trajnostne mobilnosti, krepijo lokalne skupnosti ter mala in srednja podjetja ter povečujejo socialno in geografsko vključenost; poziva Komisijo in države članice, naj še naprej podpirajo razvoj in širitev evropskih kolesarskih turističnih poti na dolge razdalje, nadgradnjo kolesarske infrastrukture in izboljšanje prometne varnosti kolesarjev, tudi z instrumenti za namensko financiranje ter s tesnim sodelovanjem z regionalnimi in lokalnimi organi;

14. opozarja na osrednjo vlogo pomorskih povezav za otoške, obalne in obrobne regije, saj pomenijo nujno storitev tako za prebivalce kot turiste; poudarja, kako pomembne so obveznosti javne službe, sodobni vozni parki ter pametni vozni redi, ki vzpostavljajo ravnotežje med lokalnimi potrebami po mobilnosti in turističnimi tokovi ter zmanjšujejo sezonski pritisk; poziva EU, naj še naprej podpira trajnostne možnosti prevoza, kot so trajekti, ki uporabljajo ogljično nevtralna goriva in baterije, ter električni in hibridni trajekti s tehnologijami za oskrbo z električno energijo z obale, ki jih

dopolnjujejo ukrepi za spodbujanje hibridnih električnih zrakoplovov, pri čemer naj imajo prednost otoki ter najbolj oddaljena in obrobna ozemlja, pod pogojem, da je dokazana tehnološka in gospodarska vzdržnost ter jih podpirajo sorazmerni ukrepi za operaterje in ozemlja, ki so močno odvisni od zračnih in pomorskih povezav;

15. poziva Komisijo, naj nadaljuje študijo o prednostih in slabostih morebitnega vzajemnega priznavanja dovoljenj za upravljanje rekreacijskih plovil ter naj predlaga regulativni ukrep, ki bi olajšal mobilnost približno 48 milijonov evropskih navtikov ter podprl trajnostni razvoj navtičnega turizma in modrega gospodarstva;

16. poudarja, da turizem po celinskih plovnih poteh in dejavnosti ob vodi, kot so kolesarjenje, hoja, gastronomija in kulturne znamenitosti, obiskovalcem omogočajo, da odkrivajo lokalno dediščino in krajino na okolju prijazen način; zato poziva k večjim naložbam v evropske reke in kanale, da bi se zaščitila biotska raznovrstnost in povečala odpornost vodnih sistemov, pri čemer opozarja na njihov precejšen potencial za trajnostni turizem ter bolj uravnoteženo razporeditev turističnih tokov po regijah;

17. priznava, da je železnica temelj trajnostnega turizma in uspešna alternativa načinom prevoza, ki povzročajo več onesnaženja; poziva k večjim naložbam v celotno železniško infrastrukturo EU, zlasti v čezmejne odseke in odseke, ki so bistveni za mednarodno povezljivost, ter k večji podpori za sekundarna in kapilarna omrežja, s čimer bi poskrbeli za dostopnost oddaljenih in obrobnih regij; opozarja, da je mogoče na otokih železnico razvijati kot trajnosten način prevoza in kot način za multimodalno povezljivost, kar podpira čezmejne projekte in železniške pobude v otoških regijah;

18. ponovno poudarja, da mora intermodalnost postati strateška prednostna naloga, pri čemer je treba spodbujati neposredne povezave med letališči, železniškimi postajami in pristanišči, hkrati pa priznava, da so železniška povezljivost in intermodalni terminali enako pomembni za dobavo blaga in opravljanje storitev, ki podpirajo tudi turistične destinacije; poleg tega poziva k preprostejšemu izdajanju železniških vozovnic, da bi povečali prožnost potovanj in privlačnost železniškega sektorja, skupaj s hitro uvedbo celovitega integriranega sistema za izdajanje vozovnic, ki bo zajemal železniške, letalske in pomorske storitve, jasnejše informacije za potnike in enostavnejše načine čezmejnih rezervacij;

19. pozdravlja vizijo za železniško omrežje za visoke hitrosti, da bi spodbudili učinkovite železniške povezave med evropskimi mesti kot alternativo letom na kratke razdalje, hkrati pa razširili turizem na obrobne regije zunaj tradicionalno najbolj obiskanih točk; vendar ugotavlja, da je še vedno treba odpraviti različne tehnične ovire, na primer tiste, povezane z razliko med nekaterimi nacionalnimi oziroma regionalnimi tirnimi širinami in standardno evropsko tirno

širino; poleg tega meni, da so nočni vlaki najpomembnejše sredstvo za diverzifikacijo turizma, ki omogočajo razvoj manj pokritih turističnih destinacij ter spodbujanje bolj trajnostnih načinov turizma, kot so podeželski in kulturni turizem ter ekoturizem;

20. opozarja, da se povečuje pomen železniškega turizma z zgodovinskimi in muzejskimi vlaki, kar je inovativen način za spodbujanje trajnostnega potovanja in bogatenja kulturnih doživetij na lokalni in regionalni ravni, s katerim se tudi varuje kulturna in naravna dediščina; poudarja, da lahko obnova opuščenih ali premalo izkoriščenih tradicionalnih železniških prog in tirnih vozil in sprememba njihove namembnosti za turizem prispevata k oživljanju turističnih destinacij, ohranjanju naravne krajine in lokalnega okolja ter ustvarjanju novih turističnih priložnosti, ki bogatijo doživetja obiskovalcev ter podpirajo varstvo in trajnostni razvoj lokalnih in regionalnih območij; poziva, naj se sredstva EU namenijo za obnovo, preoblikovanje in nadgradnjo tirnih vozil in prometne infrastrukture, vključno z železnicami, cestami in kolesarskimi stezami, ki so namenjene turističnim destinacijam, da bi podprli zgodovinske, kulturne in trajnostne poti;

21. priznava, da tako promet kot turizem močno vplivata na potrebe po energiji v turističnih destinacijah EU; poziva k vključitvi turizma in vseh načinov prevoza – železniškega, cestnega, pomorskega in zračnega – v prihodnje energetske politike in ukrepe EU za podporo destinacijam pri trajnostnem prehodu in za obravnavanje njihovih specifičnih infrastrukturnih potreb; poziva Komisijo, naj bolj podpre energetsko infrastrukturo v turističnem sektorju, države članice pa, naj energetske potrebe turizma vključijo v svoje nacionalne energetske in podnebne načrte;

22. pozdravlja prihodnji naložbeni načrt za trajnostni promet (STIP) in pričakuje, da bo spodbudil naložbe v trajnostna goriva za letalski in vodni promet, vključno z obstoječo floto rekreacijskih plovil, kjer je težko zmanjšati emisije; poziva Komisijo in države članice, naj poskrbijo, da pri prehodu na neto ničelno stopnjo emisij, zlasti na trajnostna goriva, ne bo prišlo do skritih stroškov, pretirane birokracije ali da bi letalski prevozniki zaračunavali nepoštene dodatne stroške, ki zvišujejo cene vozovnic za turiste, prebivalce ter mala in srednja podjetja, ter da ne bi najbolj oddaljenim regijam, otokom in oddaljenim območjem nalagali nesorazmernih operativnih stroškov ali infrastrukturnih bremen; svari glede uvedbe novih fiskalnih ukrepov, kot je davek na gorivo, ki bi lahko ogrozili povezljivost, cenovno dostopnost in konkurenčnost turističnega sektorja;

23. poudarja, da bi lahko okoljski turistični davki („ekodavki“) prinesli oprijemljive rezultate za lokalne skupnosti, saj se z njimi financirajo projekti, ki podpirajo prebivalce in okolje; ugotavlja, da je že več mest in regij uvedlo take ekodavke s pozitivnimi rezultati, kar bi bilo

treba analizirati in morda uporabiti kot primer dobre prakse; poziva Komisijo, naj te primere vključi v prihodnjo strategijo za trajnostni turizem, ki bi državam članicam in regijam ponudila dodatne smernice za podpiranje naložb v trajnostni turizem, kar bi prispevalo k uravnoteženemu teritorialnemu razvoju in skupni blaginji;

24. priznava, da je sektor križarjenj pomemben evropski sektor, ki podpira ladjedelništvo in sektor popravil, kjer EU ostaja vodilna v svetu, a obenem poudarja izzive za trajnostnost, ugotovljene na nekaterih destinacijah; poziva k sistemom spodbud in naložbam, s katerimi bi razširili razpoložljivost trajnostne oskrbe z električno energijo z obale ter spodbudili postanke čez noč ali daljše postanke v pristaniščih, zlasti v večjih potniških pristaniščih; spodbuja nadaljevanje dialoga s sektorjem, da bi vmesni in daljši postanki v pristaniščih prispevali k ustvarjanju lokalne vrednosti, trajnostni mobilnosti in zmanjšanju zasedenosti; poudarja, da je treba spodbujati trajnostno upravljanje križarjenj in prometa, da bodo gospodarske koristi uravnotežene z okoljsko celovitostjo destinacij in večjo socialno blaginjo lokalnih skupnosti;

25. meni, da bi bilo treba v zvezi s tem pri boljšem upravljanju destinacij upoštevati vse prihode plovil v pristanišča; poleg tega poudarja, da je potrebna uravnotežena in sorazmerna razporeditev načrtovanih prihodov plovil v pristanišča s pomočjo sistemov za dodeljevanje priveza, da bi zmanjšali pritisk na destinacije ob konicah ter obenem čim bolj povečali lokalne gospodarske koristi ter zmanjšali okoljske vplive na destinacije; v zvezi s tem poudarja, da je treba razviti metodologijo za izračun intenzivnosti turizma na destinacijah, kamor prihajajo obiskovalci s križark; v zvezi s tem poudarja osrednjo vlogo organizacij za upravljanje destinacij skupaj z lokalnimi organi in deležniki pri upravljanju tokov obiskovalcev ter skrbi, da turistična križarjenja prispevajo k trajnostnemu lokalnemu razvoju; Komisiji priporoča, naj zbere primere dobre prakse, ki bodo služili kot zgled za druge sektorje po vsej EU, pri čemer naj se opre na pobude, kot je poročilo iz leta 2023 z naslovom „Dobre prakse za trajnostna turistična križarjenja, da bi spodbudila trajnostnost in konkurenčnost turizma“;

26. poudarja, da morajo biti pravice potnikov trdne in izvršljive pri vseh načinih prevoza, vključno z zapletenimi multimodalnimi potovanji, da bi ohranili konkurenčno prednost Evrope v svetovnem turizmu, hkrati pa podprli inovacije, konkurenčnost in naložbe v prometni sektor; ugotavlja, da so pričakovanja potnikov glede zanesljivosti, preglednosti in zaščite med motnjami in zamudami vse večja, zlasti kadar potovanja združujejo različne načine prevoza ali prevoznike; poudarja, da je treba pripraviti strategijo EU za učinkovit turistični promet, ki bo skrajšala čas čakanja, zmanjšala podvajanje postopkov in upravne ovire ter omogočila napredek pri interoperabilnosti vozovnic in potovalnih dokumentov ter učinkovitosti mejnih kontrol; v zvezi s tem poudarja izjemen pomen trdnih pravic potnikov z

invalidnostjo ali omejeno mobilnostjo, predvsem za večje vključevanje in socialno pravičnost, pa tudi za krepitev položaja Evrope kot ponudnika dostopnih, visokokakovostnih turističnih in prometnih storitev, kar bo še povečalo konkurenčnost evropskega turizma;

Opolnomočenje evropskih destinacij za spodbujanje lokalne odličnosti

27. svari, da lahko neuravnotežen turizem obremeni destinacije, škoduje lokalnim skupnostim in prebivalcem ter načenja okoljsko in kulturno privlačnost Evrope; poudarja pa, da ima turizem, če je dobro načrtovan, izjemno vrednost in potencial za ustvarjanje vključujočih koristi, povečanje socialne kohezije, varovanje kulturne dediščine in ustvarjanje kakovostnih delovnih mest; ponovno poudarja, da turizem kot sestavni del industrijske strategije EU potrebuje učinkovito upravljanje, tudi na ravni destinacij, in usklajene ukrepe politike za strateško porazdelitev povpraševanja med uveljavljenimi in nastajajočimi destinacijami; zato poziva Komisijo in države članice, naj ukrepajo, na primer s spodbujanjem izvensezonskega povpraševanja; poziva države članice, naj spodbujajo diverzifikacijo in promocijo manj obiskanih destinacij in dejavnosti, ter poudarja, da bi bilo treba ta prizadevanja podpreti s pobudami za načrtovanje in ozaveščanje, ki temeljijo na podatkih, da bi Evropa ohranila status vodilne svetovne destinacije;

28. je prepričan, da so za odpornost sektorja pri spoprijemanju z različnimi izzivi potrebni jasna strategija, dobro opredeljeni cilji ter participativno in z dokazi podprto oblikovanje politik in zakonodaje; pri tem pozdravlja pobudo Komisije za pripravo prve strategije EU za trajnostni turizem ter priznava, da bi lahko državam članicam, regijam in deležnikom v sektorju ponudila celovit okvir za oblikovanje bolj trajnostnega, inovativnega, uravnoteženega in vključujočega turističnega modela; meni, da bi bilo treba v strategiji na novo opredeliti vlogo turizma, ki bi presegala njegov neposredni gospodarski učinek, ter priznati njegov prispevek k skupni blaginji, socialni koheziji in uravnoteženemu regionalnemu razvoju; poziva, naj se skupaj s strategijo pripravi izvedbeni načrt, v katerem bodo ocenjene potrebe in različne ravni povezljivosti vsake turistične regije in destinacije, pri čemer je treba dati prednost turistični infrastrukturi v ranljivih destinacijah; poudarja, da bi morali ta načrt podpirati ustrezen program financiranja, jasen časovni razpored in zanesljiv postopek ocenjevanja, s čimer bi Evropi zagotovili usklajen in pravičen prehod;

29. poudarja, da Evropa za uspeh v vse bolj konkurenčni svetovni turistični krajini potrebuje večje usklajevanje na ravni EU in naložbe, da bi povečala mednarodno prepoznavnost; poziva k oblikovanju skladnega okvira „destinacija Evropa“ v okviru strategije EU za trajnostni turizem, ki bo dopolnjeval nacionalne in regionalne

strategije, povečeval globalno privlačnost Evrope ter poskrbel za dosleden vtis o visoki kakovosti celine, obenem pa promoviral lokalno odličnost in podpiral prehod Evrope, da bi do leta 2030 postala svetovni model destinacije;

30. poziva Komisijo, naj ustanovi namenski generalni direktorat za trajnostni turizem;

31. poudarja, da bi se morala medsektorska narava sektorja ustrezno odražati v vseh ustreznih politikah EU in da bi bilo treba uskladiti zakonodajo na področjih prometa, okolja, regionalnega razvoja in razvoja podeželja, digitalizacije, konkurenčnosti, zaposlovanja, izobraževanja in dostopa do cenovno dostopnih stanovanj ter se pri tem opreti na izkušnje na teh področjih;

32. poudarja, kako pomembni so strukturirani modeli upravljanja na več ravneh, ki sistematično vključujejo lokalne in regionalne organe, organizacije za upravljanje destinacij ter zasebne deležnike, s čimer se zagotavljajo usklajene in vključujoče turistične strategije; poudarja strateško prednost organizacij za upravljanje destinacij pri povečanju lokalne prisotnosti, da bi razširili njihov doseg in vzpostavili partnerstva z vsemi ustreznimi deležniki v turističnem ekosistemu, tudi z malimi in srednjimi podjetji; opozarja, da številne manjše in podeželske destinacije nimajo dovolj upravnih in analitičnih zmogljivosti, da bi lahko pripravile in izvajale strategije za trajnostni turizem in bi jim koristila usmerjena podpora EU za povečanje zmogljivosti za upravljanje destinacije; poleg tega poziva države članice, naj povečajo vlogo organizacij za upravljanje destinacij s finančno podporo, tehničnimi zmogljivostmi, usklajevanjem dejavnosti in izpopolnjevanjem delavcev, kar je potrebno za učinkovito usmerjanje upravljanja destinacij;

33. poudarja, da bi bilo treba modele upravljanja turizma na več ravneh podpreti s pripravo in rednim posodabljanjem načrtov za upravljanje destinacij, ki jih v sodelovanju z regionalnimi in lokalnimi javnimi organi, deležniki v turizmu in prebivalci usklajujejo organizacije za upravljanje destinacij, kar zagotavlja skladne in vključujoče pristope, organizacijam za upravljanje destinacij pa omogoča usklajevanje in oglaševanje raznolikih lokalnih turističnih proizvodov; poudarja, da bi morali načrti za upravljanje destinacij temeljiti na jasnih kazalnikih trajnostnosti in, kjer je ustrezno, ocenah intenzivnosti turizma, kar bi zagotovilo načrtovanje na podlagi dokazov in dolgoročno konkurenčnost;

34. ugotavlja, da se lahko s širšo regionalno perspektivo turizma poveča skladnost pri načrtovanju prometa in turizma, zmanjša razdrobljenost politik ter spodbujajo večja pravičnost, povezovanje in sodelovanje med območji z različno intenzivnostjo turizma; poudarja osrednjo vlogo lokalnih in regionalnih organov pri oblikovanju strategij za trajnostni turizem, pripravi tematskih kulturnih poti,

promociji lokalne identitete, varovanju kulturne in nesnovne dediščine ter podpori turističnim pobudam, ki jih vodijo skupnosti; hkrati poudarja, da je treba turizem povezati z regionalnimi strategijami za ponovno industrializacijo in pametno specializacijo, da bo turizem podpiral in dopolnjeval raznoliko produktivno osnovo in je ne nadomeščal;

35. poudarja posebno ranljivost turistično intenzivnih destinacij, kjer vse večja težava postajajo odtujitev prebivalcev, preobremenjena infrastruktura, vse večji vplivi na okolje ter ogroženost lokalne kulture in dediščine; spodbuja povečanje prepoznavnosti manj obiskanih regij in razvoj regionalnih turističnih vozlišč, ki temeljijo na dediščini, gastronomiji, naravi in lokalnih kulturnih dejavnostih, da bi povečali lokalno odličnost in spodbujali model trajnostne rasti, ki presega prenasičeno ponudbo sonca in plaže; poleg tega poziva Komisijo in države članice, naj financirajo pobude za oživitev zgodovinskih vasi in promocijo tradicionalnih lokalnih izdelkov, pa tudi oblikovanje zelenih in drugih poti v naravi ter uvedbo znaka za odličnost za priznanje izjemnih okolij v podeželskem in naravnem turizmu po zgledu tako imenovane modre zastave, ki se podeljuje kopališčem;

36. ugotavlja, da kratkoročna ter nizko- in brezemisijska potovanja povečujejo regionalno kohezijo, saj ohranjajo vrednost na lokalni ravni ter na celinskih in kmetijskih območjih krepijo turizem, ki ga vodijo mala in srednja podjetja in temelji na skupnosti; poudarja prispevek lokalnega turizma k zmanjšanju pritiska na preobremenjene destinacije ter ohranjanju celoletne gospodarske dejavnosti, stabilnosti dela in demografske odpornosti v redko poseljenih regijah; poudarja, da je treba okrepiti kratke turistične poti, ki obiskovalce povezujejo z malimi proizvajalci, kot so male pivovarne, mali vinarji, obrtniki in kulturna društva; v zvezi s tem spodbuja ustvarjanje tematskih lokalnih mrež ter njihovo priznavanje na ravni EU, da bi promovirali lokalno in regionalno dediščino ter okrepili kulturni in regenerativni turizem; opozarja na vlogo interaktivnih digitalnih orodij in tematskih digitalnih platform, tematskih interaktivnih zemljevidov in koledarjev dogodkov pri povečanju prepoznavnosti in predstavljanju lokalne odličnosti;

37. opozarja na pozitivno vlogo kohezijskih in razvojnih skladov za naložbe na področju turizma, kulture in agroživilskega sektorja; ugotavlja, da je treba regijam, ki uporabljajo ta sredstva, pomagati pri uvajanju metodologij v turizmu, ki povezujejo načrtovanje in izvajanje; poziva k večji podpori Unije podeželskemu turizmu ter pobudam „od vil do vilic“ in „od polja do mize“, s katerimi nastajajo dejanske vrednostne verige in pristna turistična doživetja; poudarja, da ti modeli krepijo podeželska gospodarstva, podpirajo lokalne pridelovalce, razširjajo turistično ponudbo ter prispevajo k trajnostnemu in kakovostnemu turizmu po vsej EU;

38. priznava, da je mogoče s športom, aktivnim turizmom in turističnimi dejavnostmi na prostem prispevati k regionalnemu razvoju, spodbujati zdrav življenjski slog ter zmanjšati sezonskost, in poziva k bolj sistematičnemu vključevanju športne infrastrukture v turistični okvir; hkrati poudarja priložnosti, ki jih ponujajo zdravstveni, zdraviliški in medicinski turizem, zlasti v starajoči se družbi, ter poziva k pripravi standardov kakovosti in čezmejnemu sodelovanju v tem rastočem sektorju; poudarja, da je treba ozaveščati o vključevanju in dostopnosti v turizmu, izboljšati ponudbo in prepoznavnost dostopnih storitev ter razviti turistično ponudbo, ki bo koristila tako prebivalcem kot obiskovalcem, zlasti starejšim in invalidom;

39. ponovno poudarja, da je gostinski sektor osrednji steber evropskega turističnega ekosistema in kulturnega tkiva, ki temelji na tesnih vezeh z lokalnimi malimi in srednjimi podjetji, kulturnimi ustanovami in regionalnimi trgi dela, ter poudarja bistveno vlogo evropskih restavracij, kavarn in barov – večinoma mikropodjetij in družinskih podjetij – pri ustvarjanju delovnih mest na vseh ravneh usposobljenosti ter ohranjanju lokalne identitete in kulturne dediščine; poziva k politikam, ki gostinska podjetja podpirajo pri ponujanju kakovostne izkušnje za goste, povečanju kulturne razgibanosti, izboljšanju kakovosti delovnih mest v sektorju ter ustvarjanju trajnostne in dolgoročne vrednosti za evropske destinacije;

40. pozdravlja uredbo v zvezi s storitvami kratkoročnega najema nastanitve[37], ki se od 20. maja 2026 uporablja v vseh državah članicah, kot pozitiven korak k učinkovitejšemu upravljanju destinacij; vendar izraža zaskrbljenost zaradi neregulirane rasti kratkoročnega najema in njegovega vpliva na stanovanja, zlasti cenovno dostopnost za lokalne prebivalce in kritične delavce, na socialno kohezijo, vključno z odseljevanjem prebivalcev in skupnosti z njihovega dolgoletnega mesta v lokalnem življenju in upravljanju, ter na mestne in bistvene storitve, kar neposredno vpliva na življenje lokalnega prebivalstva; opozarja, da je Sodišče Evropske unije v sodbi v združenih zadevah C-724/18 in C-727/18[38] navedlo, da lahko urejanje kratkoročnega najema na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni upravičuje legitimen javni interes, če so sprejeti ukrepi potrebni, ustrezni in sorazmerni; poziva Komisijo, naj hitro predlaga zakonodajo, s katero bi vzpostavila skladen, na podatkih temelječ in

---

37 Uredba (EU) 2024/1028 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. aprila 2024 o zbiranju in souporabi podatkov v zvezi s storitvami kratkoročnega najema nastanitve ter spremembi Uredbe (EU) 2018/1724 (UL L, 2024/1028, 29.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1028/oj).

38 Sodba Sodišča z dne 22. septembra 2020, *Cali Apartments SCI in HX/ Procureur général près la cour d'appel de Paris in Ville de Paris*, združeni zadevi C-724/18 in C-727/18, ECLI:EU:C:2020:743.

trajnosten okvir EU za kratkoročne najeme, opredelila standarde za zagotavljanje storitev in jasne kategorije gostiteljev, državam članicam, vključno z regionalnimi in lokalnimi organi, pa omogočila uporabo sorazmernih, na dokazih temelječih ukrepov, kot so omejitev števila nočitev, sistemi dovoljenj, izravnava in določanje namembnosti na območjih, pri čemer opozarja, da je stanovanjska politika v prvi vrsti še vedno v pristojnosti držav članic;

41. ponovno poudarja, da bi bilo treba turizem obravnavati kot strateško priložnost, ki temelji na trajnostnem sobivanju obiskovalcev in prebivalcev; ugotavlja, da lahko kratkoročni najemi, ki temeljijo na izhodiščni osebni povezavi med gostiteljem in gostom, spodbudijo lokalno udeležbo v turizmu in omogočijo pristnejše izkušnje; ugotavlja, da lahko uporaba domov za turizem družinam zagotovi dodaten dohodek in pomaga financirati energijsko prenovo; vendar ugotavlja, da se je nekaj, kar se je začelo kot model sodelovalnega gospodarstva, postopoma sprevrglo v komercializirano industrijo, v kateri zdaj v veliki meri prevladujejo poklicni gostitelji, ki upravljajo več nepremičnin, ki pa pogosto nimajo enakih obveznosti kot tradicionalni ponudniki nastanitev; poziva k jasnemu razlikovanju med komercialnimi in nekomercialnimi kratkoročnimi najemi; poudarja, da bi morali vsi regulativni ukrepi ostati sorazmerni, prilagojeni lokalnim razmeram ter upoštevati lokalna turistična gospodarstva in skupnosti, hkrati pa državam članicam, regijam in lokalnim organom omogočati prožnost pri oblikovanju in izvajanju ukrepov, prilagojenih njihovim posebnim lokalnim okoliščinam in stanovanjskemu trgu;

42. poudarja, da so potrebni zanesljivi mehanizmi izvrševanja, da bo na digitalnih platformah navedena le skladna dejavnost kratkoročnega najema, saj imajo platforme osrednjo vlogo na trgu kratkoročnega najema, nezakonite kratkoročne najeme, ki so jih ugotovili organi, pa bi bilo treba nemudoma odstraniti; poleg tega poudarja, da so bistvenega pomena jasne obveznosti glede potrebne skrbnosti za platforme, vključno s preverjanjem registracijskih številk, kar morajo podpirati okrepljeni nadzorni mehanizmi za preprečevanje goljufivih ali neveljavnih registracij ter učinkoviti mehanizmi prijave, ukrepanja in odstranjevanja, da bodo neveljavne ponudbe kratkoročnega najema hitro odstranjene; poudarja, da bi moral novi zakonodajni okvir zagotoviti tudi zanesljive mehanizme za podporo izvrševanju nacionalnih ali lokalnih prepisov za upravljanje ponudbe kratkoročnega najema in skladnost z njimi, vključno z učinkovitim izvajanjem omejitev nočitev ali drugih ukrepov, kot so zahteve za zmanjšanje hrupa;

43. v zvezi s tem poudarja, da na turističnih destinacijah z nekaterimi strukturnimi in geografskimi omejitvami, kot so otoki, najbolj oddaljene regije in nekatera obalna območja, pritiski na trgu zaradi turizma skupaj s premalo cenovno dostopnimi in javnimi stanovanji povečujejo stanovanjsko krizo; poziva k ukrepom kohezijske politike,

prilagojenim tem posebnim razmeram, v skladu s členoma 174 in 349 Pogodbe o delovanju Evropske unije;

44. priznava sedanje omejitve znaka EU za okolje; ugotavlja, da je potreben enoten pristop k označevanju trajnostnosti v evropskem turističnem sektorju, ki bo omogočil oblikovanje enotnega in preglednega okvira, ki bo poganjal trajnostni razvoj, vzajemno učenje in krepitev zmogljivosti, spodbujal zaupanje potrošnikov in izboljšal konkurenčnost, učinkovitost in svetovno prepoznavnost evropskih turističnih podjetij in destinacij, tako da bo Evropa postala merilo za trajnostni turizem po vsem svetu; poudarja, da uskladitev ne pomeni uporabe enotnega certifikata, temveč uporabo skupne metodologije za pregled in določitev jasnih standardov ali meril; poudarja pomembnost akreditiranega certificiranja s strani neodvisnih tretjih organov, da bi zagotovili, da so trditve o trajnostnosti utemeljene, v skladu z regulativnim okvirom EU, vključno z direktivo o krepitvi vloge potrošnikov[39]; odločno poziva k razširitvi pokritosti na dodatne segmente turistične vrednostne verige, vključno z družbami za križarjenje, organizatorji potovanj, storitvami v zvezi s srečanji, spodbudami, konferencami in razstavami (MICE), znamenitostmi, storitvami v zvezi s hrano in pijačo ter destinacijami in skupnosti prijaznim turizmom, ki vključuje lokalne prebivalce, da bi podprli trajnostni prehod na podlagi temeljitih ocen učinka in posvetovanj z deležniki; hkrati poudarja, da bi morala trajnostna oznaka na ravni EU ostati prostovoljna, sorazmerna, stroškovno učinkovita, enostavna za uporabo za mala in srednja podjetja ter podprta z usposabljanjem in finančnimi spodbudami, da se preprečijo nepotrebna upravna bremena za mala turistična podjetja;

45. poziva Komisijo in države članice, naj podprejo prehod turizma na model krožnega gospodarstva s spodbujanjem ukrepov, ki izboljšujejo učinkovito rabo pri gospodarjenju z vodo, energijo in odpadki, zmanjšujejo prekomerno porabo, preprečujejo degradacijo habitatov, varujejo biotsko raznovrstnost in zmanjšujejo okoljski odtis turističnih dejavnosti na destinacije prek sprejemanja odločitev, ki bo temeljilo na podatkih; hkrati poziva Komisijo, naj okrepi podporo inovacijam za zmanjšanje živilskih odpadkov in jih vključi v ustrezne programe; poleg tega poziva k spodbujanju kratkih dobavnih verig v gostinstvu, tako da se mikro, malim in srednjim podjetjem, vštevši male kmetije in obrtnike, olajša dostop do trga;

46. priznava, da si turistični sektor precej prizadeva zmanjšati svoj vpliv na okolje, tudi s postopno odpravo plastenk za vodo za enkratno

---

[39] Direktiva (EU) 2024/825 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. februarja 2024 o spremembi direktiv 2005/29/ES in 2011/83/EU v zvezi s krepitvijo vloge potrošnikov za zeleni prehod z boljšim varstvom pred nepoštenimi praksami in boljšim obveščanjem (UL L, 2024/825, 6.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/825/oj).

uporabo, izboljšanjem energijsko učinkovite razsvetljave in sistemov za varčevanje z vodo, podaljšanjem življenjske dobe pohištva s popravili in ponovno uporabo ter zmanjšanjem količine živilskih odpadkov, in sicer s trdnim zakonodajnim okvirom iz nedavnih zakonskih aktov EU, kot sta direktiva o plastičnih proizvodih za enkratno uporabo in uredba o embalaži in odpadni embalaži[40], ki sta v fazi uvajanja; poziva Komisijo, naj izvede študijo, da bi v direktivi o plastičnih proizvodih za enkratno uporabo opredelila in ocenila vrzeli v zvezi s turizmom in gostinstvom, ter predlaga ukrepe za premostitev teh vrzeli, tudi z zagotavljanjem podpore in spodbud panogi pri uvajanju zakonodaje, da bi, kadar je to mogoče, pospešila odpravo plastike za enkratno uporabo v turistični in gostinski panogi v EU, na podlagi realističnega časovnega okvira za prehod ter ob podpori ocene učinka, znanstvenih podatkov in posvetovanj z deležniki, obenem pa zagotavljajoč, da se majhnim izvajalcem ne naložijo nesorazmerni stroški;

47. poziva Komisijo in države članice, naj preidejo z reaktivnega na proaktivno upravljanje razvoja turizma, podprto z obširnejšo izmenjavo podatkov, ter naj zbirajo, analizirajo in uporabljajo podatke za upravljanje destinacij in poročanje o trajnostnosti, pri tem pa poudarjajo, da bo ta prehod pomagal zagotoviti trajnosten in kakovosten turizem; poudarja, da usklajena izmenjava podatkov na vseh ravneh omogoča spremljanje v realnem času in inteligentno napovedovanje, kar destinacijam omogoča, da upravljajo tokove obiskovalcev kulturnih in naravnih znamenitosti, preprečijo prenatrpanost, upravljajo vire, podpirajo prizadevanja za zmanjšanje sezonske odvisnosti in se prožno prilagodijo spremembam; poudarja, da bi lahko hiter razvoj generativne umetne inteligence nagradil velike in tehnološko izpopolnjene akterje na turističnem trgu, povečal obstoječe neenakosti ter zapostavil številne destinacije ter mala in srednja podjetja, če podpora in krepitev zmogljivosti ne bosta napredovali enako hitro; v zvezi s tem poziva Komisijo, naj zagotovi ciljno usmerjeno financiranje in smernice o finančnih instrumentih za mala in srednja podjetja, da bi spodbudili uporabo podatkov, digitalizacijo in uvajanje umetne inteligence v turistični panogi;

48. poziva k sistemskemu pristopu k turizmu, ki bi razdrobljeno tržno ali na proizvodih temelječo logiko nadomestil z integriranimi modeli upravljanja; podpira oblikovanje celovitih metrik, ki bodo med drugim zajemale ustvarjanje kakovostnih delovnih mest, zaposlovalne pogoje, blaginjo lokalnih skupnosti, učinkovito rabo virov, degradacijo okolja in emisije ogljika na podlagi svetovno sprejemljivih metodologij izračuna, da bi spodbudili pregledno

---

40 Uredba (EU) 2025/40 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. decembra 2024 o embalaži in odpadni embalaži, spremembi Uredbe (EU) 2019/1020 in Direktive (EU) 2019/904 ter razveljavitvi Direktive 94/62/ES (UL L, 2025/40, 22.1.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2025/40/oj).

oblikovanje politik, usmerjali odgovorne naložbe in omogočili primerljivost podatkov med destinacijami; pozdravlja razvoj svetovno priznanega in usklajenega nabora kazalnikov trajnostnega turizma na ravni destinacij in ugotavlja, da metodologijo poskusno izvaja kompetenčni center EU za upravljanje podatkov na pametnih destinacijah (D3HUB) in da pri tem sodeluje 40 evropskih organizacij za upravljanje destinacij in sistem kazalnikov za evropski turizem (ETIS); vztraja, da bi moral biti pristop k kazalnikom trajnostnega turizma na ravni EU v celoti združljiv z obstoječimi okviri, kot sta statistični okvir za merjenje trajnostnosti turizma ali metodološki okvir za satelitske račune za turizem, kar bi omogočilo učinkovito standardizacijo in primerjalno analizo ter zagotovilo poenostavljene postopke poročanja, ki bi zmanjšali upravne zahteve za turistična podjetja;

49. poudarja, da je upravljanje na več ravneh, osredotočeno na podatke, bistveno za doseganje trajnostnosti in učinkovito obvladovanje nepredvidljivih kriz, kot so pandemije in druge zdravstvene krize, geopolitični pretresi, hudi podnebni in naravni krizni dogodki, krize, ki jih povzroči človek, tehnološke motnje ali upad gospodarske rasti ter vse večje strukturne krize, kot so demografsko nazadovanje, upad števila prebivalstva in stanovanjska kriza; poudarja, da je treba v orodja za pripravljenost na krize vključiti tovorni promet in logistiko glede na njuno bistveno vlogo pri zagotavljanju neprekinjenosti turističnih storitev in dobavnih verig; z zaskrbljenostjo ugotavlja, da deležniki niso naklonjeni izmenjavi podatkov, in sicer zaradi pridržkov, ki jih imajo v zvezi s tehnologijo, podatkovno suverenostjo, zaupanjem, pravnimi tveganji in stroški, to pa upočasnjuje uvajanje skupnega evropskega podatkovnega prostora za turizem; poudarja, da sta preglednica turizma EU in D3HUB odlična primera, kako lahko skupna spoznanja na ravni EU usmerjajo lokalne ukrepe in ohranjajo turistične dobavne verige v času negotovosti; poudarja, da ti mehanizmi organizacijam za upravljanje destinacij ter malim in srednjim podjetjem zagotavljajo poenostavljen dostop do interoperabilnih podatkov v podporo odločanju na podlagi dokazov, s čimer krepijo in ščitijo odpornost v njihovih vrednostnih verigah; poleg tega poudarja, da platforma D3HUB turističnim destinacijam pomaga pri strateški uporabi podatkov, poudarja, da je ta pobuda bistvena za krepitev upravljanja, ki temelji na podatkih, in pripravo sektorja na digitalni prehod, ter poziva Komisijo, naj zagotovi njeno kontinuiteto po letu 2026 v skladu s strateškimi cilji EU;

50. poziva Komisijo in države članice, naj razvijejo centralizirano platformo na podlagi preverljivih podatkov za evidentiranje večjih dogodkov v EU, ki bi lahko povzročili lokalne motnje, zlasti v ranljivih regijah, in vzpostavijo namenski evropski mehanizem za krizno upravljanje v turizmu, ki bo okrepil pripravljenost, preprečevanje kriz in odpornost na krize v prihodnosti; nadalje poziva Komisijo, naj mehanizem poveže z naprednimi orodji za pripravljenost na krize in ukrepe za hitro odzivanje, vključno s sistemi zgodnjega opozarjanja,

načrtovanjem ravnanja v nepredvidljivih razmerah, strateško prometno infrastrukturo in koridorji ter ciljno usmerjeno podporo prek prožnih postopkov, da bi povečali odpornost in varnost turizma;

51. ugotavlja, da tehnologija in okoljska ozaveščenost spodbujata prehod s pasivnega ogledovanja znamenitosti na namenske, personalizirane in odgovorne izkušnje; poudarja potencial priporočilnih sistemov, ki pripravijo načrt potovanja, za razvoj počasnega turizma, kot je kolesarjenje in pohodništvo, ki ga vodi skupnost in koristi lokalnim malim in srednjim podjetjem, skupnostim, lokalnim proizvajalcem, tudi tistim, ki so prepoznavni po geografskih označbah, ter kulturam in proizvodom; vendar vztraja, da mora sektor, če želi izkoristiti ta potencial, lokalne skupine in državljane vključiti v vrednostno verigo turizma skupaj z velikimi korporacijami, na primer prek podpore strokovnjakov pri uporabi digitalnih orodij, vzpostavitve večdeležniških svetov, ki bi imeli posvetovalno in svetovalno vlogo v zvezi z licencami, intenzivnostjo turizma, omejitvami in načrtovanjem, in diverzifikacije svoje ponudbe, da bi zmanjšal odvisnost od trga in sezonsko odvisnost; poziva države članice, naj se spodbujajo izobraževalne pobude v šolah in širše kampanje za ozaveščanje, da bi povečali ozaveščenost v zvezi s trajnostnimi turističnimi praksami;

Oblikovanje prihodnosti turizma s spretnostmi ter kulturnim udejstvovanjem

52. poudarja, da je usposobljena in cenjena kakovostna delovna sila hrbtenica evropskega turističnega gospodarstva; ugotavlja, da zaradi strukturnih izzivov, kot so nizke plače v določenih turističnih panogah, neformalno zaposlovanje, delo s krajšim delovnim časom in neprijavljeno delo, sezonskost, omejeno usposabljanje in ponekod slabi delovni pogoji, še vedno primanjkuje delovne sile ter veščin in spretnosti v turizmu, kar še zaostruje stalno prisotna neenakost spolov, saj ženske predstavljajo večino delovne sile v turizmu in prevladujejo v slabo plačanih, delovno intenzivnih in začasnih poklicih; priznava, da je bil v nekaterih državah članicah dosežen napredek pri izboljšanju delovnih pogojev, ureditve delovnega časa in plačila, tudi s posodobitvijo kolektivnih pogodb po pandemiji covida-19; kljub temu poziva k nadaljnjemu napredku v smeri turističnega trga dela, ki bo temeljil na kakovostnih delovnih mestih, poštenih plačah, ustrezni socialni zaščiti in stalnosti zaposlitve, tudi zunaj sezone; hkrati opozarja na vrednost plačanega usposabljanja med delovnim časom in na pomembnost tega, da so te možnosti sezonskim delavcem na voljo tudi zunaj sezone;

53. poudarja, da je vse večje povpraševanje po prilagodljivi delovni sili, ki je odporna na krize in opremljena z digitalnimi in zelenimi spretnostmi za izvajanje inovativnih rešitev, ki gospodarsko rast uravnovešajo z okoljskim upravljanjem; poudarja, da digitalni in zeleni prehod ponujata priložnosti za ustvarjanje boljših, varnejših in

odpornejših delovnih mest v vseh turističnih vrednostnih verigah, in poziva, naj se te priložnosti v celoti izkoristijo, tudi s sodelovanjem z regionalnimi in lokalnimi organi pri oblikovanju specializiranih programov usposabljanja za turistične delavce;

54. poziva k usklajenemu programu na ravni EU za izpopolnjevanje in preusposabljanje turistične delovne sile v skladu s paktom za znanja in spretnosti, da bi odpravili pomanjkanje delovne sile, izboljšali delovne pogoje, odpravili ovire za mobilnost, se odzvali na spreminjajoče se povpraševanje po znanjih in spretnostih ter okrepili dolgoročno privlačnost in konkurenčnost sektorja, zagotovili trajno vrednost za evropske destinacije in promovirali evropski način življenja; predlaga uvedbo izkaznice o turističnih spretnostih, oblikovane v tesnem sodelovanju s socialnimi partnerji, ki bo priznana v vseh državah članicah in turističnih panogah ter bo dokumentirala akreditirano usposabljanje, znanja in spretnosti, kvalifikacije in poklicne izkušnje; predlaga, naj se usposabljanje izvaja in sofinancira v sklopu programov EU, med drugim Evropskega socialnega sklada plus, programa Erasmus+, programa enotnega trga in programa za digitalno Evropo;

55. poudarja, da morata biti izpopolnjevanje in preusposabljanje tesno povezana s spoštovanjem vseh vlog, od človeških povezav, ki so nepogrešljive za zagotavljanje kakovostnih in kulturno prilagojenih storitev, do fizično zahtevnih vlog, ki podpirajo številne turistične storitve, pri čemer je treba zagotoviti, da se pri prehodu sektorja na bolj digitalno usmerjene modele ne izgubi noben od teh vidikov; ugotavlja, da so mehke veščine in fizično delo še vedno podcenjeni v gospodarskem in političnem smislu ter pogosto niso formalno priznani, usposobljeni ali plačani v primerjavi s tehničnimi ali vodstvenimi položaji; poziva k ustreznemu priznavanju, vrednotenju in nagrajevanju teh znanj in spretnosti ter vlog, saj je to bistveno za izboljšanje kakovosti delovnih mest, spodbujanje enakosti spolov in zagotavljanje, da se v evropskem turističnem modelu v celoti prizna in spodbuja človeška razsežnost turizma;

56. spodbuja tesnejše sodelovanje med turističnimi podjetji, ponudniki izobraževanja in javnimi organi za spodbujanje kakovostnih programov usposabljanja in vajeništva ter za izpolnjevanje prihodnjih potreb po spretnostih; poudarja pomen ciljno usmerjenih pobud, kot so učni načrti, usklajeni z industrijo, jasne poklicne poti in programi mentorstva, ki bodo povečali privlačnost poklicnih poti v gostinstvu za mlade ter pomagali ustvariti močnejšo in bolj usposobljeno delovno silo v sektorju; poudarja, da morajo te pobude privesti do rezultatov na področju kakovostnega zaposlovanja, vključno z dolgoročnimi pogodbami, dejanskimi priložnostmi za poklicno napredovanje in zvišanjem plač;

57. poudarja, da je kultura, ki se globoko prepreda z našim načinom življenja, bistvena za turistično privlačnost Evrope ter nacionalno in

evropsko identiteto; opozarja, da ta kulturna struktura med drugim zajema trajnostne tradicije, arheološko dediščino in lokalne jezike, katerih ohranjanje odraža resnično spoštovanje regionalne in nacionalne identitete ter kontinuiteto lokalnih skupnosti; pozdravlja prizadevanja nekaterih držav članic za vrnitev kulturnih del in artefaktov v kraje njihovega izvora; opozarja na novi strateški okvir Kulturni kompas za Evropo kot ključni instrument za krepitev kulturne razsežnosti politik EU; poziva Komisijo, naj glede na raznoliko in bogato večplastno turistično ponudbo EU pri promociji Destinacije Evropa v okviru nove strategije za trajnostni turizem v ospredje postavi spodbude EU, kot so DiscoverEU, evropska prestolnica kulture in znak evropske dediščine;

58. pozdravlja ključno vlogo poklicnih kulturnih delavcev, lokalnih organizacij in prostovoljcev kot varuhov evropske kulturne dediščine, katerih delo sega od vzdrževanja in ohranjanja znamenitosti do sodelovanja javnosti prek ozaveščanja skupnosti in vodenih ogledov; poudarja njihovo vlogo pri krepitvi razpoznavnosti in privlačnosti Evrope kot svetovne turistične destinacije; ugotavlja, da prekarni delovni pogoji in neustrezno plačilo pogosto ne odražajo vrednosti njihovega prispevka k varovanju in prenosu evropske kulturne dediščine, kar se lahko še poslabša zaradi vse večjega konkurenčnega pritiska storitev, ki temeljijo na platformah in s katerimi se znižujejo cene kulturnih izletov ter vodenja s praksami napitnin in provizij;

59. v zvezi s tem priznava izjemno zavezanost prostovoljcev, ki velik del svojega osebnega časa, tudi med letnim dopustom, namenijo podpori ohranjanju kulture v Evropi; poziva Komisijo, naj v sodelovanju z državami članicami predlaga smernice, s katerimi bi posameznike spodbudili in jim omogočili sodelovanje v kulturnem prostovoljstvu, tudi s podpornimi ukrepi, ki bi olajšali sodelovanje in spodbujali priznavanje kulturnih prostovoljcev po vsej EU; poudarja, da se s promocijo kulturnega prostovoljstva krepijo cilji evropskega leta spretnosti in sedanji programi EU, kot je Erasmus+, s spodbujanjem medgeneracijskega učenja, izmenjave spretnosti in poglobljenega kulturnega udejstvovanja; poudarja, da je dolgoročni cilj profesionalizacija, in poziva k uvedbi sheme Od strasti do poklica, ki bi omogočala usposabljanje, certificiranje in pravično plačilo ter bi se sofinancirala iz programov Erasmus Plus, Ustvarjalna Evropa in Evropskega socialnega sklada plus, da bi lahko tisti, ki ohranjajo našo identiteto, razvili uspešno poklicno pot po lastni izbiri; poudarja, da bi morala shema ostati prostovoljna, pri čemer kulturni dopust ne bi smel biti vezan na poklicne zaveze; spodbuja države članice, naj spodbujajo prostovoljstvo na načine, ki bogatijo kulturno življenje in dopolnjujejo poklicno zaposlovanje v kulturi, ne pa ga nadomeščajo;

60. poudarja, kako pomembno je zagotoviti, da bodo sredstva EU v naslednjem večletnem finančnem okviru na voljo za nesnovno

dediščino, da bi neposredno podprli pobude za zaščito in predstavitev kulturnih tradicij – od pomorskih in navtičnih praks, kot je plovba, do lokalnih jezikov in obrtništva, vštevši geografske označbe – zagotovili njihov medgeneracijski prenos in okrepili sodelovanje skupnosti v trajnostnem in odgovornem turizmu; poudarja, da je potrebno pravično priznanje tistih, ki vlagajo v dediščino in spretnosti, ter poudarja, da je treba vključiti turistične pobude domorodnih ljudstev in skupnosti, ki varujejo znanje prednikov, ohranjajo biotsko raznovrstnost in spodbujajo pristne, kulturno spoštljive izkušnje, ki ohranjajo lokalno preživetje; nadalje poziva, naj se s sredstvi EU podprejo zlasti skupine proizvajalcev, ki želijo pridobiti geografsko označbo na podlagi Uredbe (EU) 2023/2411[41], da bi to priznali kot ključen instrument za krepitev regionalne obrtne dediščine;

61. poudarja, da bi morali financirani projekti spodbujati prenos znanja med območji in sektorji ter izkoristiti strateški potencial turizma za zaščito nesnovne dediščine ter za povečanje njegovih družbenih in gospodarskih koristi za lokalne skupnosti za njihovo enakomernejšo ozemeljsko razporeditev in bolj pošteno razporeditev vrednosti v celotni turistični vrednostni verigi; nadalje poudarja, da bi bilo treba pri financiranju dati prednost projektom, ki spodbujajo teritorialno kohezijo, zlasti v regijah, kjer je nesnovna dediščina najbolj ogrožena in kjer lahko kulturni turizem spodbudi lokalni razvoj in podpre zadrževanje prebivalstva; poudarja vlogo javno-zasebnih partnerstev pri krepitvi zmožnosti turizma za zaščito, promocijo in krepitev kulturne dediščine ter poziva, naj organi, industrija in akterji skupnosti tesneje sodelujejo, da bi dosegli čim boljše trajnostne rezultate;

62. poziva, naj se Parlamentu vsako leto poroča o napredku na področju trajnostnega turizma in se pri tem nasloni na operativno uvedbo preglednice turizma EU in merljive kazalnike, ki zajemajo okolje, povezljivost, pripravljenost infrastrukture, kakovost delovnih mest in blaginjo lokalnih skupnosti, da bi prispevali k odločitvam o financiranju in prihodnjim reformam;

°

° °

63. naroči svoji predsednici, naj to resolucijo posreduje Svetu in Komisiji ter vladam in parlamentom držav članic.

---

41 Uredba (EU) 2023/2411 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. oktobra 2023 o zaščiti geografskih označb obrtnih in industrijskih izdelkov ter spremembi uredb (EU) 2017/1001 in (EU) 2019/1753 (UL L, 2023/2411, 27.10.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2411/oj).